

Czł. ks. Stanisław Kamiński przedstawił swą pracę pt.: *Metodologiczne typy etyki*.

Istnieje wiele odmiennych ujęć etyki. Dla bliższego określenia, o które z nich chodzi, używa się rozmaitych przydawek. Nie wystarcza to jednak dla informatywnego uporządkowania różnych typów etyki. Terminy determinujące stają się bowiem wieloznaczne już choćby dlatego, że posługują się nimi przedstawiciele odmiennych i przeciwstawnych orientacji filozoficznych. Niewiele też pomogą jej systematyki dokonane jedynie na gruncie określonej ideologii. Wydaje się, że dopiero zdanie sobie sprawy z podstawowych momentów, kształtujących rozmaite epistemologiczne i metodologiczne ujęcia etyki, skuteczniej może prowadzić do utworzenia sobie ich jak najbardziej wszechstronnego i przejrzystego obrazu. Trzeba wyjaśnić, iż obrany tu aspekt typów etyki pojmuje się szeroko. Podobnie nie zacieśnia się z zakresu nazwy etyka. Rezerwuje się ją jednak tylko dla w pewien sposób już uformowanych systemów dotyczących w jakimś sensie moralności. Wyróżnione zaś momenty w zamierzonej typologii to różnie wskazywany przedmiot (pomija się tu w zasadzie różnice między determinacją obiektu badań w punkcie wyjścia i w ostatniej ich fazie) i cel teorii moralności oraz sposoby uzasadniania fundamentalnych twierdzeń. Najbardziej autonomiczny jest pierwszy moment. Ostatni zaś stanowi tylko funkcję dwóch pozostałych. Posiada jednak duże walory diagnostyczne dla ujęć etyki.

Aczkolwiek wszystkie systemy etyczne traktują ostatecznie o moralności, to jednak czasem stanowią metaetyki (rozwiązując jedynie problemy dotyczące wyrażen wypowiedziających kwalifikacje moralne), a kiedy indziej mówią o niej językiem przedmiotowym. W tym ostatnim przypadku obiektem badań bywają bądź same zagadnienia moralne, bądź też zagadnienia odnoszące się do faktycznie wydawanych opinii o moralności. Rozmaicie też akcentuje się główny przedmiot rozważań. Jedne systemy zajmują się przede wszystkim postępowaniem ludzkim w aspekcie moralności, a drugie wprost samą wartością moralną. Przy pierwszej możliwości dalsza specyfikacja przedmiotu dokonuje się co najmniej w dwóch płaszczyznach: w zależności od stopnia abstrakcji w ujmowaniu postępowania (np. postępowanie w ogóle albo postępowanie, które odbyło się w określonym czasie) oraz ze względu na brane pod uwagę różne momenty postępowania (podejmowanie decyzji, czyli tzw. akt wewnętrzny, albo wykonanie, czyli tzw. akt zewnętrzny, albo wreszcie postawę lub sprawność). Wartość moralna zaś może być ujęta bądź czysto formalnie (np. jako powinność u Kanta), bądź od strony materialnej (treściowo). W tym ostatnim przypadku chodzi albo o idealny wzorzec (np. w etyce N. Hartmanna i M. Schelera), albo o realną jakość, która znowu dana bywa subiektywnie (np. jako Werten, sittliche

Bewusstsein, Werterlebnis, Wertgefühl) lub istniejąca obiektywnie (czy to jako aspekt bytu, czy jako utrwalona w wypowiedziach języka względnie w innych faktach kulturowych).

Budowanie systemów dotyczących w jakiś sposób moralności może zmierzać do: 1° mniej lub bardziej autonomicznej filozoficznej teorii wartości moralnych, 2° znalezienia ostatecznej podstawy ontycznej całego porządku moralnego (robi się to wychodząc z faktu moralnego w ramach jakiegoś aparatu filozoficznego), 3° uprawomocnienia norm postępowania moralnego (wskazania i uzasadnienia kryterium moralności), 4° sformułowania zasad wychowania moralnego w oparciu o jakąś teorię sprawności moralnych (ostatecznie i kryteria moralności), 5° wyjaśnienia (psychologicznego, socjologicznego, historycznego) poglądów moralnych występujących w określonych grupach społecznych oraz 6° semiotycznej lub metodologicznej lub epistemologicznej charakterystyki już istniejących systemów dotyczących moralności.

Tak różne zadania etyki mogą być realizowane niekiedy łącznie lub kolejno; zwłaszcza często zlewają się cele wskazane w punkcie drugim i trzecim. Tzw. etyka wychowawcza zaś może być nadbudowana na rozmaitych systemach moralności. Jest ona bowiem nie tyle wyjaśnieniem moralności, co zastosowaniem tego wyjaśnienia do celów praktycznych. Eksplicacje etyczne zawsze zresztą stawiają sobie mniej lub bardziej wyraźnie jako ostateczny cel w jakimś stopniu praktyczny, nawet gdy buduje się tylko teorie wartości albo opracowuje semiotykę języka moralności. Podobnie zawsze w jakimś sensie filozoficzny charakter mają zadania etyki. Filozofia ta jest tylko w różnym stopniu maksymalistyczna albo minimalistyczna. Dlatego ze względu na typ filozofii i praktyczność celu etyki można otrzywać informatywną i operatywną typologię ujęć etyki.

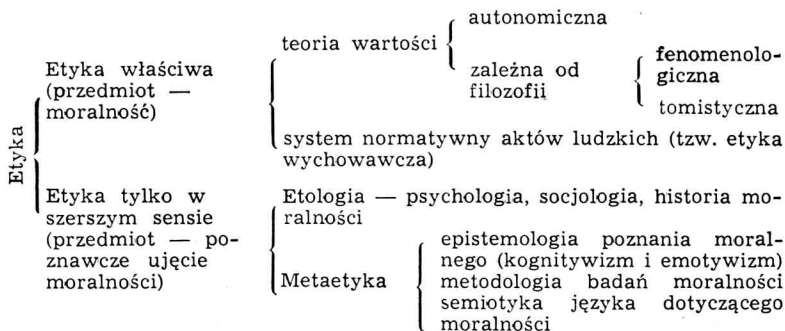
Sposoby uzasadniania występujące w etyce zależą od przyjętego określenia jej obszaru i zadań. Rozróżnienia, na jakie tu się wskaże, są przeto konsekwencją poprzednio już przeprowadzonych wyszczególnień obiektów i celów systemów etycznych.

Przede wszystkim oddzielić trzeba metodę uzasadniania właściwą 1° filozofii klasycznej, 2° nowoczesnej filozofii epistemologicznej oraz 3° naukom humanistycznym. W pierwszym przypadku można wyróżnić sposób postępowania: a) niezależny od metafizyki, dający w efekcie aprioryczną i nieobalalną teorię wartości, b) powiązany ściśle z metafizyką. Druga ewentualność zawiera metody uzasadniania też bądź przez zwykłe nadbudowanie etyki na metafizyce (np. Spinoza, a częściowo Messner), bądź metody nakazujące, aby wychodząc z datum originale interpretować je metafizycznie (otrzymuje się poznanie ostateczne i nieobalalne). To ostatnie odbywa się zwykle albo przy użyciu metody fenomenologicznej (opisu i redukcji), albo metody tomistycznej (szukającej ostatecznego uzasadnienia, czyli kryterium moralności w wewnętrznej strukturze bytu i naturze bytu ludzkiego). War-

to podkreślić, że etyka jako taka nie formułuje tu ani ocen, ani norm moralnych, lecz daje ostateczne i nieobalalnie uzasadnione wyjaśnienie ontyczne całego porządku wartości moralnych (względnie fundamentalnych ocen i norm moralnych).

W tzw. metaetykach stosuje się sposób uzasadniania typu nowoczesnej filozofii epistemologicznej. Będzie to: analiza logiczna lub psychosocjologiczna języka dotyczącego moralności, analiza i krytyka teoriopoznawcza lub również metodologiczna natury wypowiedzi o moralności oraz ich stosunku do innych sądów. A wreszcie humanistyczna metoda uzasadniania w etyce to wyjaśnianie psychologiczne, socjologiczne lub historyczne wydanych ocen moralnych czy też opinii o moralności.

Zasadnicze wyżej wskazane rozróżnienia ilustrujące następujący schemat:

Posiedzenie z dnia 15 października 1965 r.

Czł. Stanisław Kamiński przedstawił swą pracę pt.: *O podziale filozofii klasycznej*.

Rozmaicie dzieli się filozofię klasyczną. Za Arystotelesem odróżnia się filozofię instrumentalną, czyli logikę (względnie bardziej nowoczesnie — filozofię poznania) i filozofię właściwą, która rozpada się na teoretyczną (filozofia bytu) i praktyczną (filozofia działania). Podobny jest podział wywodzący się z inspiracji Platona. Wyróżnia się tu filozofię racjonalną (logikę), realną (metafizykę ogólną i szczegółową) i moralną (etykę). W pewnych kołach filozofii tomistycznej wysunięto jednak propozycję, aby dla zachowania koncepcji filozofii klasycznej całą filozofię ograniczyć do metafizyki. Właściwie pojęta metafizyka bowiem ma wyczerpywać całość filozofii klasycznej. Dziedziny filozofii takie, jak teoria poznania i filozofia